

Töö number: 2021_0032
Tellija Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1, Tallinn 10122
Telefon: +372 611 3558
info@rahandusministeerium.ee
Konsultant Skepast&Puhkim OÜ
Laki põik 2, 12915 Tallinn
Telefon: +372 664 5808; e-post: info@skpk.ee
Registrikood: 11255795;
Kuupäev 16.03.2022

Suure väina püsiühenduse „Sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamise“ uuringu lähteülesanne

**Suure väina püsiühenduse ja selle toimimiseks vajaliku
taristu riigi eriplaneeringu ning keskkonnamõju
strateegilise hindamise lisa**

Versioon **2**
Kuupäev **16.03.2022**
Koostanud: **Jaan Urb, OÜ Cumulus Consulting**
Kontrollinud: **Anni Konsap, Skepast&Puhkim OÜ**
Kooskõlastanud: **Siim Orav, Rahandusministeerium**

Projekti nr **2021_0032**

SKEPAST&PUHKIM OÜ
Laki põik 2
12915 Tallinn
Registrikood 11255795
tel +372 664 5808
e-mail info@skpk.ee
www.skpk.ee

Sisukord

1. Sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamise lähteülesande koostamise kokkuvõte .	3
2. Varem teostatud uuringute ja analüüside ülevaade.....	4
2.1. Varem teostatud tööde ülevaade	4
2.2. Hinnang varem teostatud tööde piisavusele	4
3. Sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude uuringu lähteülesanne	7
3.1. Uuringu eesmärk ja vajadus.....	7
3.2. Uuringu metoodika.....	8
3.2.1. Rahvastikuanalüüs ja -prognoos	8
3.2.2. Asustusstruktuuri uuring	9
3.2.3. Kogukondade uuring	9
3.3. Uuringu meeskond	11
3.4. Eeldatav maksumus	11
4. Ettepanekud mõjuhindamise läbiviimiseks.....	12

1. Sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamise lähteülesande koostamise kokkuvõte

Sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamise lähteülesande koostamise aluseks on varasemalt läbi viidud uuringud ning analüüsid, millest olulisim on 2011. a koostatud Sõitjate ja veoste üle Suure väina veo perspektiivse korraldamise kava ning keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne.

Ligikaudu 10 aastat tagasi on väljaarendamise kava koostamise raames suur hulk teemasid läbi analüüsitud. Praeguseks on aga andmed enamasti aegunud ja vajavad uuendamist. Samuti on asustusstruktuuri käsitletud üldisel tasemel. Kahel korral on uuritud elanikkonna ja ettevõtjate üldist suhtumist püsiühenduse rajamisse, kui käsitlemata on võimalikud hirmud ja ootused kogukondades, s.o kvalitatiivsed aspektid.

Seega on Suure väina püsiühenduse riigi eriplaneeringu koostamise raames vajalik läbi viia sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamine rahvastiku, asustusstruktuuri ning elanikkonna hinnangute osas fookusega Saare maakonnale, aga käsitledes ka puudutatud mandriosa:

1. Rahvastikuanalüüs ja -prognoos, sh:
  - a. Rahvastiku senine dünaamika
  - b. Rahvastikuprognoos: 1) püsiühenduseta ja 2) püsiühendusega
  - c. Töö- ja haridusalane ränne maakonna sees ja mandrile: 1) püsiühenduseta ja 2) püsiühendusega
2. Asustusstruktuuri uuring, sh:
  - a. Asustustihedus
  - b. Sotsiaalse infrastruktuuri objektide paiknemine
  - c. Maakasutuse sihtotstarbed ja kehtestatud detailplaneeringud
  - d. Maa väärtus sihtotstarvete lõikes
  - e. Kultuuriväärtuste ja -objektide paiknemine
3. Kogukondade uuring, sh:
  - a. Ootused ja hirmud seoses püsiühenduse rajamise ning opereerimisega
  - b. Olulised kultuuriväärtused ja -objektid
  - c. Kohalikud liikumismustrid
  - d. Identiteeditunnetus
  - e. Turvatunne
  - f. Sotsiaalsed sidemed

2. Varem teostatud uuringute ja analüüside ülevaade

2.1. Varem teostatud tööde ülevaade

Varasemalt on sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude kontekstis uuritud ning analüüsitud järgnevat:

1. Sõitjate ja veoste üle Suure väina veo perspektiivse korraldamise kava (2011) raames:
  - a. Elanikkonda ja tööhõivet, sh koostatud rahvastikuprognos aastani 2040
  - b. Turismi
  - c. Piirkonna asustusstruktuuri
  - d. Turvalisust
  - e. Maakasutust
  - f. Identiteeti
  - g. Kultuuri
2. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes (koostatud Suure väina veo perspektiivse korraldamise kava mõjude hindamiseks) (2011); täpsustab kavas väljatoodud:
  - a. Mõju maakasutusele, asustusstruktuurile ja maa väärtusele (ptk 8.1)
  - b. Mõju elamistingimustele ja eluviisile (ptk 8.2)
  - c. Mõju sotsiaal-majanduslikele tingimustele (ptk 8.3)
  - d. Kumulatiivseid mõjusid (ptk 9)
3. Saare maakonna elanike ja äriettevõtete suhtumist püsiühendusse (2010) kava koostamise raames
4. Hinnatud suhtumist Saaremaa pühiühenduse rajamise uuringuga Saaremaa, Muhu ja Lääneranna vallas (2020)
5. Sotsiaalsete ja kultuuriliste objektide paiknemise kaardistus üleriigilise mereala planeeringu alusuuringuna (2016–2017)
6. Kumulatiivsete mõjude hindamise mudel PlanWise4Blue – www.sea.ee/planwise4blue (asjakohased on kultuuriväärtust, rekreatsiooniväärtust ja sotsiaalmajanduslikku väärtust kuvavad kaardikihid)

2.2. Hinnang varem teostatud tööde piisavusele

1. Kava puudutab kõige põhjalikumalt elanikkonda, prognoositud on, mis võiks erinevate stsenaariumite korral elanikkonna arvukusega toimuda. Samas ei ole arvestatud väiksemate piirkondadega eraldiseisvalt. Välismaised juhtumiuuringud näitasid selgelt, et enim on mõjutatud just silla otstes asuvad alad. Seda konkreetselt käsitletud ei ole. Muudes aspektides on toodud lühike kokkuvõte KSH aruandest. Seega tuleb neid tulemusi käsitleda koos. Samuti on arvandmed aegunud, kuna prognoos on koostatud ligi 10 aastat tagasi.
2. KSH-s on:
  - a. Iseloomustatud maakasutust, asustusstruktuuri ja maa väärtust koostamise hetkel.
    - i. Välja on toodud elanikkonna üldine paiknemine, sh suuremate asulate elanikkond, kuid mitte tihedus näiteks 1 km² ruutul, mis annaks asustusmustrist täpsema ülevaate. Lisana (KSH lisa IIa) esitatud kaardimaterjal toob välja peamise maakasutuse sihtotstarbe järgi.
    - ii. Ülevaade sisaldab ka töökohtade arvu 2008. a passiivse mobiilpositsioneerimise andmete põhjal, kuid seda üksnes Saaremaa lõikes. Niisiis puudub ülevaade tööalasest pendelrändest, sh saartelt mandrile.
    - iii. Maa väärtust on iseloomustatud üldiselt – rannikul kallim, mujal odavam.

- iv. Sotsiaalse infrastruktuuri peatükk on lühike ja üldsõnaline, objektide paiknemine välja ei tule.
- b. Hinnatud püsiühenduse mõju:
  - i. Maakasutusele ja asustusstruktuurile – välja on toodud, millised on mõjutatud alad erinevate alternatiivide puhul. Hinnang on piisav, kuid põhineb 10 aastat vanadel andmetel.
  - ii. Nõudlusele kinnisvara järele ja maa väärtusele – hinnangud on üldsõnalised ja vajaksid rohkem argumenteeritust.
  - iii. Elamistingimustele ja eluviisile – käsitletud on eluviisi, teenuste võrku, identiteeti, turvatunnet ja sotsiaalset aktsepteeritavust. Teenuseid on käsitletud üldsõnaliselt, täpsemalt peaks välja tooma olulisemad keskused ja objektid. Identiteedi ja turvatunde küsimused on samuti kirjas suure üldistusastmega.
  - iv. Sotsiaal-majanduslikele tingimustele – käsitletud on peamiselt majandusküsimusi, mis on eraldi analüüsi objekt, ja millel siin pikemalt ei peatuta.
3. Kava koostamise raames viidi läbi ka Saare maakonna elanike ja äriettevõtete hulgas uuring, milles hinnati muuhulgas nende alternatiivide eelistust.
4. Uuringut on korratud 2020. a, hõlmates valimiga ka Lääneranna valla elanikke. Tulemused annavad sihtgrupiti ülevaate elanike eelistustest. Samas on tegemist kvantitatiivsete käsitlustega, mis ei pruugi piisavalt hinnata väiksemate kogukondade ootusi ja hirme.
5. Oluline on info sotsiaalsete ja kultuuriliste objektide paiknemise kohta, mis koostati üleriigilise mereala planeeringu raames. Samas on kaardistatav ala kuni 500 m sisemaale, kuid püsiühenduse mõju on eeldatavalt laiem.
6. Kumulatiivsete mõjude hindamise mudelis on välja toodud kultuuriväärtuste, rekreatsiooniväärtuste ja sotsiaal-majanduslike väärtuste tihedus kaardil. Vastavalt hinnangutele on Lääneranna ja Muhu valdades väärtused rannikualal pigem skaala madalas osas. Ilmselt on otstarbekas võtta püsiühenduse trassi võimalike otspunktide piirkonnad detailsema vaatluse alla, et kohalikust vaatenurgast olulised väärtused tähelepanuta ei jääks.

Kokkuvõtvalt, kavas ja KSH-s toodud aspektid on asjakohased, kuid vajavad ajakohastamist ja suuremat detailsusastet. Suhteliselt vähe on uuringutes tähelepanu pööratud kvalitatiivsele teabele – millised on kõige otsesemalt puudutatud kogukondade ootused ning hirmud seoses püsiühendusega.

Ettepanekud uuringute läbiviimiseks:

1. Rahvastik:
  - a. Detailne ülevaade praegusest olukorrast (dünaamika vanusegrupiti, soolis-vanuseline koosseis) asustusüksuste lõikes
  - b. Rahvastikuprognosis minimaalselt püsiühenduse tasuvusaja lõpuni väiksemate piirkondade lõikes (suurus minimaalselt 2000 inimest); eristada 3 stsenaariumit: 1) praeguste tendentside jätkumine rännet arvestamata; 2) praeguste tendentside jätkumine rännet arvestades; 3) püsiühenduse eeldatav mõju, sh mõju elanikkonna struktuurile
  - c. Töö- ja haridusalane ränne maakonna sees ja mandrile; eristada 2 stsenaariumit: 1) praegune olukord ja 2) olukord püsiühendusega (prognosis)
2. Asustusstruktuur:
  - a. Asustustihedus
  - b. Sotsiaalse infrastruktuuri objektide (haridusasutused, kultuuriasutused, avaliku võimu asutused) paiknemine
  - c. Maakasutuse sihtotstarbed ja kehtestatud detailplaneeringud

- d. Maa väärtus sihtotstarvete lõikes
  - e. Kultuuriväärtuste ja -objektide paiknemine
3. Kvalitatiivsed (näiteks poolstruktureeritud fookusgrupi intervjuud) hinnangud piirkonniti (esmajoones püsiühenduse otsapunktide piirkondades olevad kogukonnad, kuna kõige otsesemalt tajuvad mõjusid nemad, aga ka kogukonnad kaugemal, et hindamine hõlmaks kogu Saare maakonda ja asjakohast osa mandril):
- a. Ootused ja hirmud seoses püsiühenduse rajamise ning opereerimisega
  - b. Olulised kultuuriväärtused ja -objektid
  - c. Kohalikud liikumismustrid
  - d. Identiteeditunnetus
  - e. Turvatunne
  - f. Sotsiaalsed sidemed (perekonnad ja sõbrad ning suveperioodil saarel elavad asukad)

Loetletud uuringud on olulised planeeringu mõlemas etapis. Esimeses annavad need sisendi asukohavaliku läbiviimiseks, teises on vajalikud konkreetse lahenduse mõjude hindamisel.

3. Sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude uuringu lähteülesanne

3.1. Uuringu eesmärk ja vajadus

Ligikaudu 10 aastat tagasi on väljaarendamise kava koostamise raames suur hulk teemasid läbi analüüsitud. Praeguseks on aga andmed enamasti aegunud (näiteks rahvastiku osas) ja vajavad uuendamist. Samuti on asustusstruktuuri käsitletud üldisel tasemel, millest ei piisa trassi asukohavaliku osas otsuse langetamiseks. Kahel korral on uuritud elanikkonna ja ettevõtjate üldist suhtumist püsiühenduse rajamisse, kui käsitlemata on võimalikud hirmud ja ootused kogukondades, mis eeldavad kvalitatiivset analüüsi. Nii asukohavaliku osas otsuse langetamisel kui ka välja valitud trassialternatiivi võimalike negatiivsete mõjude leevendamisel on vajalik teada, mida elanikud ootavad ning kardavad, et nendega oleks võimalik ennetavalt tegeleda. Samuti võimaldab see teadmine välja pakkuda võimalikke leevendusmeetmeid.

Seega on Suure väina püsiühenduse riigi eriplaneeringu koostamise raames vajalik läbi viia sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamine rahvastiku, asustusstruktuuri ning elanikkonna hinnangute osas. Uuring on oluline, mõistmaks:

- Milliseks võib kujuneda elanikkonna suurus ja soolis-vanuseline koosseis püsiühendusega ning püsiühendusega. Tegemist on alusuuringuga, millel on puutumus ka teiste valdkondadega, sh majandus, et saada aru, milliseks võib kujuneda ühenduse tarbijaskond.
- Milline on praegune asustusstruktuur ja kuidas võiks püsiühendus seda mõjutada, et leevendada võimalikke negatiivseid mõjusid, nagu näiteks ajalooliste külastruktuuride lõhkumine ja teenuste kättesaadavus.
- Kogukondade hirme ja ootusi seoses püsiühendusega. Sageli kaasnevad selliste suurte arendustega mitmesugused hirmud, mis võivad endaga kaasa tuua pikaajalised kohtuvaidlused. Seetõttu tuleb juba planeerimisfaasis neid piisava põhjalikkusega käsitleda, et neid mõista ja pakkuda välja võimalikke leevendusmeetmeid.

Uuringu eesmärk:

- Selgitada välja, millised on Suure väina püsiühenduse rajamisega kaasnevad sotsiaalsed ja kultuurilised (elanikkonna suurus ja koosseis, asustusstruktuur, kogukondade hirmud ja ootused) mõjud ning millised on negatiivsete mõjude leevendamise võimalused esmajoonel Saare maakonnas, aga ka otseselt puudutatud mandriosas.

Uurimisküsimused:

1. Milline on olnud elanikkonna dünaamika viimasel 10–15 aastal püsiühendusest otseselt puudutatud maakondades ja milliseks võiks kujuneda elanike arv ning soolis-vanuseline koosseis 1) püsiühendusega ja 2) püsiühendusega, arvestades seejuures võimalikke rändeid?
2. Milline on asustusstruktuur püsiühenduse trassi läheduses ja kuidas võiks püsiühenduse rajamine seda mõjutada?
  - a. Kuidas leevendada võimalikke negatiivseid mõjusid, sh milliseid kompensatsioonimehhanisme rakendada?
3. Millised on kogukondade hirmud ja ootused seoses püsiühenduse rajamise (ehitusetapp) ning opereerimisega?
  - a. Kuidas leevendada võimalikke negatiivseid aspekte, s.o vähendada hirme ja säilitada kultuuriväärtusi?

Uurimisülesanded:

- Selgitada välja elanikkonna dünaamika viimasel 10–15 aastal püsiühendusest otseselt puudutatud maakondades ja koostada rahvastikuprognosisid:
  - Püsiühenduseta olukorra jätkumisel
  - Püsiühenduse rajamisel
- Koostada asustusstruktuuri ülevaade ja analüüs püsiühenduse trassi läheduses.
- Viia läbi kvalitatiivne uuring kogukondade hulgas.

3.2. Uuringu metoodika

Uuring koosneb kolmest eraldiseisvast, samas üksteisega seotud osast. Alljärgnevas tabelis on välja toodud osa, uurimisküsimus, planeeringu etapp ja metoodiline lähenemine.

Osa	Uurimis- küsimus	Planeeringu etapp	Metoodiline lähenemine
Rahvastik	1	Detailse lahenduse koostamine	Sekundaarsed andmeallikad (rahvastikuregister, Statistikaamet) Analüüs ja prognoosi koostamine vastava tarkvaraga (nt Spectrum) Eelduste püstitamine lähtuvalt teaduskirjandusest ja läbiarutamine projektimeeskonnaga
Asustusstruktuur	2	Asukohavaliku teostamine Detailse lahenduse koostamine	Peamiselt sekundaarsed andmeallikad (Maa-amet, rahvastikuregister, Statistikaamet, Maksu- ja Tolliamet)
Kogukonnad	3	Asukohavaliku teostamine Detailse lahenduse koostamine	Algandmete kogumine intervjuude käigus

3.2.1. Rahvastikuanalüüs ja -prognoos

Rahvastikuanalüüs ja -prognoos koostatakse peamiselt olemasolevatele andmetele tuginedes. Kõigepealt tuleb määratleda uuritav piirkond ja väiksemad alad (mille elanike arv jääb 2000 piirimaile). Kindlasti vajab käsitlemist Saare maakond tervikuna, kuid ka mandril tuleb elanike arvu ja dünaamikat uurida, sest eeldatavalt avaldab püsiühendus mõju ka selles suunas. Mõttekas on hõlmata vähemalt Lääneranna valda Pärnumaal, kuid kaaluda tuleks ka laiema areaali käsitlemist (näiteks osa Läänemaast).

Prognoosi aluseks on senine rahvastiku dünaamika, sh ränne. Mõttekas on arvestada 10–15 aasta pikkust perioodi, mis näitab ära suuremad kõikumised ja anomaaliad. Analüüs koostatakse väiksemate piirkondade lõikes, mille summast moodustub tervik. Samuti selgitatakse välja elanikkonna dünaamika asustusüksustes.

Rahvastikuprognosis koostatakse kahes vaates: 1) kui praegune olukord ja senised tendentsid jätkuvad ning püsiühendust ei rajata ja 2) püsiühendus rajatakse. Esimesel juhul on eelduste aluseks senised tendentsid (senine rände- ja sündimuskäitumine, mis on soolis-vanuseliselt diferentseeritud). Teisel juhul tuleb eelduste püstitamisel arvestada asjakohast teaduskirjandust, sh

uurida näiteid mujalt maailmast – kuidas on ühenduse rajamine mõjutanud inimeste elukohavalikut. Mõlema vaate puhul koostatakse kaks stsenaariumit: 1) rände mõju mitteamestav (näitab rahvastiku sisemist taastevõimet) ja 2) rände mõju arvestav.

Täiendavalt analüüsitakse töö- ja haridusalast rännet Saare maakonna sees ning mandrile. Ka siin eristatakse kahte vaadet: 1) püsiühendusest ja 2) püsiühendusega.

Uuringu tulemusi on vaja planeeringu koostamise teises etapis – detailse lahenduse koostamine. Eeldus on, et trassi asukoha mõju elanikkonnale tervikuna on minimaalne, v.a juhul, kui oluliselt lõhutakse olemasolevat asustusstruktuuri. See selgub asustusstruktuuri ja kogukondade uuringu käigus ning tulemusi on võimalik arvestada prognoosi eelduste püstitamisel.

Uuring vormistatakse tekstilise raportina.

3.2.2. Asustusstruktuuri uuring

Asustusstruktuuri uuring hõlmab järgmisi komponente:

- Asustustihedus
- Sotsiaalse infrastruktuuri objektide (haridusasutused, kultuuriasutused, avaliku võimu asutused) paiknemine
- Maakasutuse sihtotstarbed ja kehtestatud detailplaneeringud
- Maa väärtus sihtotstarvete lõikes ja selle võimalik muutus peale projekti elluviimist
- Kultuuriväärtuste ja -objektide paiknemine, sh kultuurilist identiteeti kujundavad objektid

Ka antud uuringu esimeseks etapiks on uuringuala määratlemine. Trass mõjutab asustusstruktuuri piirkondades, mida see läbib. Kaugemal on mõju eeldatavalt minimaalne. Kindlasti vaadeldakse asustust nii Muhu kui Lääneranna valla rannikul, et anda sisendit trassi asukohavalikusse.

Vajalikud andmed on kättesaadavad mitmesugustest andmebaasidest, nagu näiteks rahvastikuregister, Eesti Maksu- ja Tolliamet (elanike töötamine), Maa-amet (maahinna statistika, maakasutuse otstarbed), Eesti Hariduse Infosüsteem, omavalitsuste veebilehed (avalikud teenused), kommertsalustel tegutsevad veebikaardid (olulised sihtkohad).

Täiendavat päringut omavalitsustele vajab tõenäoliselt planeeringute andmed, et nendega oleks võimalik arvestada.

Uuringu põhiliseks väljundiks on kaardimaterjal (eelistatult interaktiivne veebirakendus, millel on võimalik kihte sisse ja välja lülitada) ja seda selgitav tekstiline raport.

3.2.3. Kogukondade uuring

Kogukondade uuringu puhul on tegemist kvalitatiivsete andmete kogumise ja interpreteerimisega. Läbi viiakse poolstruktureeritud fookusgrupi intervjuud/töötoad kohalikes kogukondades, et täpsustada järgnevat:

- Ootused ja hirmud seoses püsiühenduse rajamise (ehitusetapp) ning opereerimisega – millised võiksid olla peamised kaasnevad probleemid, kuidas neid lahendada
- Olulised kultuuriväärtused ja -objektid – mis need on, kus need paiknevad ja kuidas nendele ligi pääsetakse, sh veealune pärand
- Kohalikud liikumismustrid – millised on välja kujunenud liikumised, kuidas ja kui sageli neid kasutatakse

- Identiteeditunnetus^{Märkus} – kellena ennast praegu nähakse ja kuidas võiks püsiühendus seda mõjutada
- Turvatunne – kas ja kuidas mõjutab püsiühendus elanike turvatunnet
- Sotsiaalsed sidemed (perekonnad ja sõbrad ning suveperioodil saarel elavad asukad) – kas ja kuidas püsiühendus neid mõjutab

Eeldatavalt on kogukondade hinnangud sõltuvuses nende kaugusest püsiühenduse trassist. Ka teiste riikide kogemus on näidanud, et enim tunnetatakse mõju just ühenduse otspunktides. Seega võetakse lähema vaatluse alla kõigepealt need kogukonnad (sisend asustusstruktuuri uuringust), mis trassist enim mõjutatud on. Teisalt tuleb arvestada ka kaugemal paiknevate kogukondade arvamusega, et tulemus peegeldaks tasakaalustatult kõikide arvamusi ja et seda oleks võimalik teataval määral Saare maakonnale üldistada.

Uuring vormistatakse tekstilise raportina, millele lisatakse vajadusel kaardimaterjal (kultuuriobjektide paiknemine, liikumismustrid jms).

^{Märkus} Saarte puhul räägitakse sageli nn saarelisest identiteedist ja püsiühenduse kontekstis selle kadumisest. Samas ei ole teadaolevalt saarelisest identiteeti lahti mõtestatud. Niisiis on keeruline ka selle kadumist hinnata. Kogukondade uuringu raames tuleb mõiste täpsemalt defineerida, et oleks võimalik hinnata püsiühenduse võimalikku mõju.

Eesti Õigekeelsussõnaraamat annab mõistele saareline lühikese tähenduse – saarele omane.

Lääne maakonnaplaneeringus 2030+ on defineeritud saareline keskus – keskus, mille piirkondlik eraldatus eeldab enam paindlikke lahendusi ja toetusmeetmeid kohapealsete teenuste ja töökohtade säilitamiseks ning ettevõtluskeskkonna arengu soodustamiseks.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 174 tunnistatakse saared piirkondadeks, mis vajavad püsivate ebasoodsate tingimuste tõttu erilist tähelepanu. Neil on ühine ja konkreetne püsiv eripära ning tunnused, mis eristavad neid selgelt maismaast. Taaskord ei ole püsivat eripära ja tunnuseid lahti mõtestatud.

Vikerraadio 2007. aasta 16. juuni Ööülikoolis mõtestasid saarelisust Helgi Põllo ja Toomas Kokovkin. Üheks oluliseks saarelisuse tunnuseks on meelelaad, mida teised justkui ei taju, kuid mis on selgelt olemas. Saarte puhul on see inimestes välja kujunenud kahe vaate piiril. Ühest küljest on saar piiratud ressursidega (maa, mets, joogivesi jms) territoorium, kus valitseb tugev konkurents. Teisalt tagab meri avatuse, mõõtmatus ja ammendamatud ressursid. Niisiis suhtutakse merelt tulijatesse (võõrastesse) mere reeglite kohaselt – ollakse avatud, abivalmid ja külalislahked. Saarele elama asudes hakkavad kehtima teised reeglid – uued inimesed tähendavad konkurentsi saare piiratud ressursidele.

Lisaks on mõistel aeglane saartel teistsugune tähendus. Saartel võib selle all mõista ajaga kooskõlas olevat, s.o inimene elab aja rütmiga paremas kooskõlas kui näiteks linnalises keskkonnas. Saare elu mõjutavad mingid kindlad looduslikud rütmid – nende järgi saartel elataksegi.

3.3. Uuringu meeskond

Sotsiaalseid ja kultuurilisi mõjusid on võimalik hinnata ka kolme eraldiseisva uuringuna, kuid soovitav on seda teha ühe meeskonna poolt, sest nii on ülevaade terviklik. Samuti aitab ühest uuringust saadav informatsioon teise koostamisele suuresti kaasa. Näiteks aitab asustusstruktuuri uuring määratleda kogukondi, kellega töötoad läbi viia. Samuti on nii asustusstruktuuri kui kogukondade uuringu tulemused sisendiks rahvastikuproгноosi eelduste püstitamisel.

Uuringumeeskond koosneb järgmistest spetsialistidest:

Nimetus	Roll	Vajalik kogemus
Meeskonna juht (projektijuht)	Meeskonna töö koordineerimine Suhtlus tellija jt planeeringut läbiviivate osapooltega	Vähemalt 2 sarnase uuringuprojekti juhtimise kogemus, s.o, mis hõlmab
GIS-spetsialist	Kaardirakenduse väljatöötamine Töö georefereeritud andmetega Raportitesse kaartide koostamine	Vähemalt 5-aastane töökogemus valdkonnas, sh GIS-tarkvara ja veebirakendustega
Rahvastiku spetsialist	Rahvastikuanalüüsi ja -prognooside koostamine	Vähemalt 5-aastane töökogemus valdkonnas, sh vajaliku prognoositarkvara kasutamise kogemus
Planeerimisspetsialist	Asustusstruktuuri uuringu läbiviimine	Vähemalt 1 sarnase uuringu läbiviimise kogemus
Kultuuriliste mõjude hindaja	Kogukondade uuringu läbiviimine	Vähemalt 1 sarnase uuringu läbiviimise kogemus, s.o kvalitatiivne analüüs ja intervjuude/töötubade läbiviimine

3.4. Eeldatav maksumus

Eeldatava maksumuse hinnang põhineb varasemal kogemusel samalaadsete tööde läbiviimisel.

Uuring	Maksumus km-ta
Rahvastik	15 000
Asustusstruktuur	15 000
Kogukonnad	20 000

4. Ettepanekud mõjuhindamise läbiviimiseks

Sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamise uuring loob sisendi mõjude hindamiseks järgmistes valdkondades:

- Rahvastik – milline on püsiühenduse mõju rahvaarvule piirkonniti ja selle soolis-vanuselisele koosseisule
  - Ränne – milline on püsiühenduse mõju haridus- ja tööalasele rändele
- Teenused – milline on püsiühenduse mõju teenuste kättesaadavusele maakonnas ja mandril. Seejuures tuleb eristada ehitus- ja opereerimisetappi
- Asustusstruktuur – kuidas muudab püsiühendus väljakujunenud asustusstruktuuri
- Elanike identiteeditunnetus – kuidas mõjutab püsiühendus elanike identiteeditunnetust, sh millised on erinevused ühenduse otsapunktide ja kaugemal elavate kogukondade vahel ning kas ja kuidas võivad muutuda normid, väärtused ja uskumused, mis juhivad inimeste enda ja ühiskonna tajumist
- Elanike turvatunne – kuidas mõjutab püsiühendus elanike turvatunnet, sh millised on erinevused ühenduse otsapunktide ja kaugemal elavate kogukondade vahel
- Sotsiaalsed sidemed – milline on püsiühenduse mõju sotsiaalsetele sidemetele kogukondades, sh millised on erinevused ühenduse otsapunktide ja kaugemal elavate kogukondade vahel
- Elanike tolerants – kuidas tunnetavad kogukonnad püsiühendusega kaasnevaid häiringuid ja millised on meetmed nende leevendamiseks, sh kas ja millised võivad olla kultuurilised konfliktid ehitusetapis tulenevalt suure hulga tööliste viibimisest piirkonnas (eeldatavalt ei ole neist kõik Eesti päritolu, mis võib konfliktiohtu suurendada)
- Kultuuriväärtused – kas ja kuidas muutub nende ligipääsetavus ning eksponeeritus, sh väärtuslikud maastikud